

Valtuustoaloite: Työehtojen polkeminen ja työntekijöiden hyväksikäyttö

Kaupunginhallitus 30.03.2026 § 93

102/00.01.04/2026

Valmistelijat

Hankintapäällikkö Leena Räsänen ja henkilöstöpäällikkö Seppo Sarlin

Valtuutettu Minna Aallon esittämä Vasemmistoliiton valtuustoryhmän ja Raahen Vihreiden valtuustoryhmän valtuustoaloite 26.1.2026:

Työehtojen polkeminen ja työntekijöiden hyväksikäyttö ovat todellisia ongelmia myös Suomessa. Tämä ilmenee esimerkiksi alipalkkauksena, kohtuuttomina työaikoina, puutteellisena työturvallisuutena ja epäselvinä työsuhteina. Ongelma voi koskettaa myös kotimaista työvoimaa, mutta erityisesti ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö on erittäin yleistä. Heitä on töissä esimerkiksi rakennustyömailla, vanhustenhoitajina ja siivoojina sekä monilla muilla julkisella rahalla toimivilla aloilla.

Työelämän väärinkäytökset aiheuttavat vakavaa haittaa työntekijöille ja vääristävät samalla kilpailua. Yksikin tapaus, jossa julkisin varoin teetetyssä työssä sallitaan työehtojen polkeminen tai työntekijöiden hyväksikäyttö, on liikaa. Toiminnasta kärsivät myös rehelliset yrittäjät, jotka joutuvat kilpailemaan epärehellisten ja työehtoja polkevien yrittäjien kanssa.

Työsuojeluviranomaiset ovat valitettavasti usein avuttomia havaittujen väärinkäytösten estämisessä, sillä heidän toimivaltuutensa ja resurssinsa ovat täysin riittämättömät. Valtion tulee rahoitusta lisäämällä, rangaistuksia kiristämällä ja viranomaisten ja työntekijäjärjestöjen toimivaltuuksia vahvistamalla torjua hyväksikäyttöä. Kuitenkin myös kunnilla ja hyvinvointialueilla on tärkeä asema työvoiman hyväksikäytön estämisessä.

Vasemmistoliiton valtuustoryhmä esittää, että Raahen kaupungin on laadittava selkeät ja sitovat ohjeistukset työehtojen polkemisen ja työperäisen hyväksikäytön torjumiseksi Raahen kaupungin toiminnassa, alihankintaketjuissa ja hankinnoissa. On selvítettävä, onko alihankintaketjujen pituutta syytä rajoittaa. Kaikissa tehtävissä sopimuksissa on vaadittava työehtosopimusten noudattamista koko hankintaketjun osalta. Raahen kaupungin viranhaltijoiden on tehtävä aktiivisesti yhteistyötä viranomaisten kanssa hyväksikäyttötapausten estämiseksi ja uhrien auttamiseksi.

Hankintapäällikkö Leena Räsänen vastaus 4.2.2026:

Julkisissa hankinnoissa tulee noudattaa tilaajavastuulakia, joka velvoittaa hankintayksikön selvittämään ennen sopimuksen allekirjoittamista, että sopimuskumppani täyttää sopimuspuolena ja työnantajana lakisääteiset velvoitteensa. Työehtosopimusten noudattaminen on yksi osa tilaajavastuutiedoissa.

Tarjoajalta tulee pyytää kilpailutusvaiheessa vain tarjouksen jättämisen kannalta oleelliset dokumentit, ei esim. kaikkia tilaajavastuuelvoitteisiin liittyviä dokumentteja, jotka pyydetään valitulta toimittajalta nähtäväksi ennen sopimuksen allekirjoittamista tai sopimuskauden aikana milloin tahansa.

Raahen kaupunki pyytää kilpailutusvaiheessa tarjoajaa täyttämään tarjoajan kelpoisuus -lomakkeen, jossa tarjoaja vakuuttaa allekirjoituksellaan, että on hoitanut kaikki tilaajavastuulain mukaiset velvoitteet, tai vaihtoehtoisesti voi liittää tarjouksen liitteeksi Vastuu Group Oy:n Luotettava kumppani -palvelun tilaajavastuuraportin. Raahen kaupunki suosittelee kilpailutusten yhteydessä yrityksille Vastuu Group Oy:n Luotettava Kumppani –palvelun käyttöönottoa. Luotettava Kumppani –palvelu noutaa yrityksen puolesta tilaajavastuulain vaatimat tiedot sähköisesti eri rekistereistä ja pitää tiedot ajan tasalla. Luotettava Kumppani –palvelussa rekistereistä haetut tiedot kulkevat sopimuskumppanille sähköisesti ja ne myös arkistoituvat palvelussa. Mikäli tarjoaja käyttää em. palvelua, kilpailutusjärjestelmä ja sopimusaikana sopimusjärjestelmä tarkistaa automaattisesti tarjoajan tilaajavastuutiedot ja ilmoittaa hankintayksikölle, mikäli niissä on jotakin epäselvää.

Tilaajavastuutiedoista saadaan siis sopimusaikana sopimusjärjestelmän kautta ilmoitus, jos niissä muuttuu jokin asia, ja näin voidaan välittömästi reagoida tilanteeseen ja pyytää sopimustoimittajalta selvitys asiaan. Toki hankintayksiköllä on oikeus ja myös velvollisuus tarkastella tilaajavastuutietoja muutenkin sopimusaikana, ja näin toimitaan.

Hankintayksikkö ei voi lähtökohtaisesti kieltää tarjoajia käyttämästä alihankkijoita, ellei tähän ole erityistä syytä. Hankintayksikkö voi rakennusurakka- ja palveluhankinnoissa sekä tavarahankintaan liittyvissä kokoamis- ja asennustöissä vaatia, että tarjoaja tai ryhmittymän jäsen itse toteuttaa tietyt kriittiset tehtävät. Erityisen kriittisiä töitä voivat olla esimerkiksi hyvin vaativat, vaaralliset tai muutoin riskeiltään merkittävät rakennusurakkaan tai palveluun sisältyvät työt, joissa mahdollisimman lyhyt valvonta- tai vastuuketju on perusteltu. Töiden kriittisyys voi johtua myös laadunvarmistukseen, sopimuskumppanin kokemukseen ja osaamiseen sekä sopimusoikeuteen liittyvistä syistä.

Alihankinta tulee siis pääsääntöisesti sallia, mutta tarjouspyynnöllä pyydetään ilmoittamaan, mikäli käyttää alihankintaa, ja kirjaamaan alihankkijan tiedot, alihankkija tulee aina hyväksyttäväksi. Tarvittaessa tarkistetaan myös alihankkijan tilaajavastuutiedot, mikäli on syytä epäillä, että ei noudateta työehtosopimusta tai muissa tilaajavastuuvuoroissa on jotakin epäselvää.

Työehtosopimusten noudattamista siis valvotaan hankintojen ja sopimusten yhteydessä aktiivisesti, kuten valtuustoaloitteessa vaaditaan.

Henkilöstöpäällikkö Seppo Sarlinin vastaus 10.2.2026:

Raahen kaupunki noudattaa työehtosopimuksia, työlainsäädäntöä sekä työsuojelulakia oman palkatun henkilöstönsä osalta. Esihenkilöketju vastaa lakien noudattamista työpaikoilla ja sitä valvovat työsuojeluvaltuutetut, yhteistoiminnassa työsuojelupäällikön kanssa. Lisäksi henkilöstöpäällikkö (oto työsuojelupäällikkö) on tiiviissä yhteistyössä henkilöstöjärjestöjen kanssa.

Työpaikoille tehdään työpaikkakäyntejä työterveyspalveluiden määrittäminä ajankohtina ja lupa- ja valvontavirasto suorittaa tarkastuskäyntejä määrittelemiinsä kohteisiin. Työntekijöiden tasapuolinen palkkaus varmistetaan jo rekrytoinnin aloittamisvaiheessa. Kaikkien työntekijöiden palkkoja tarkastellaan vuosittain järjestelyeräneuvotteluiden yhteydessä keskitetysti ja havaitut puutteet korjataan.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Mikkola-Riekkinen Leena

Päätösesitys

Esitetään kaupunginvaltuustolle:

Annetaan valtuustoaloitteeseen hankintapäällikkö Leena Räsänen ja henkilöstöpäällikkö Seppo Sarlinin valmistelema vastaus.

Todetaan asia aloitteena loppuun käsitellyksi.

Päätös

Hyväksyi esityksen.